

Lisa 8. Tuberkuloosipatsiendi kontaktsete väljaselgitamine ja tervisekontrolli kutsumine

Tuberkuloosi (TB) varajaseks avastamiseks on rahvusvaheliselt tunnustatud tuberkuloositõrje meetmena kasutusel kontaktsete väljaselgitamine (57). See võimaldab TB-sse nakatunud inimesed varakult tuvastada ja neile vajaduse korral haigestumise ennetamiseks profülaktilise ravi määrata. Nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (NETS) § 2 punktis 3 on TB defineeritud kui eriti ohtlik nakkushaigus (60).

NETS-i § 6 kohaselt on tervishoiutöötaja ülesanded:

- **teha nakkushaige või nakkuskahtlase isiku terviseuuring**, saata vajaduse korral uurimismaterjal laborisse uuringuteks ja määrata talle ravi;
- uurida nakkushaige nakatumise aega, viisi, nakkusallikat ja nakkuse leviteid ning **selgitada välja nakkushaigega kokkupuutunud isikud**;
- **teavitada nakkushaigega kokkupuutunud isikut terviseuuringu vajadusest**;
- teha nakkushaigele või tema seaduslikule esindajale teatavaks patsiendi nakkusohtlikkus, haiguse leviku teed, ravimata jätmise tagajärjed ja haigele seaduse alusel kohaldatavad piirangud, anda juhiseid nakkuse leviku vältimiseks ning teha edastatud teabe kohta sissekanne ravidokumenti.

1. Kontaktsete väljaselgitamine

Kontaktsete väljaselgitamise algatab aktiivse TB diagnoosi kinnitanud ja ravi alustanud arst. Arsti ülesanne on selgitada välja patsiendi **nakkusohtlikkus** (kõha jt haigusnähtude kestuse, bioloogilise materjali mükobakterioloogiliste analüüside vastuste, haiguse paikme ja kopsu-TB puhul kopsukoos destruktioonide esinemise alusel) ning **oletatav nakkusohtlik periood enne ravi algust** (tavaliselt kolm kuud, olenevalt sümptomite esinemisest ja kestusest ning haiguse raskusastmest kuni kuus kuud).

- Kui patsiendi ravi alustatakse **statsionaarselt**, selgitab kontaktset välja statsionaarses eriarstias töötav ja vastava väljaõppe saanud õde või sotsiaaltöötaja. Kui patsient on raskes üldseisundis või sureb enne ravi algust, selgitatakse kontaktset välja patsiendi pereliikmete, lähedaste või seadusliku esindaja abiga.
- Kui patsiendi ravi alustatakse **ambulatoorselt**, selgitab kontaktset välja ambulatoorses eriarstias töötav ja vastava väljaõppe saanud õde või sotsiaaltöötaja.

Kontaktsete väljaselgitamist peaks alustama esimesel võimalusel, kui TB diagnoos on kinnitatud, arst on teinud kindlaks patsiendi nakkusohtlikkuse ja määranud nakkusohtliku perioodi.

Kontaktsete väljaselgitamisel soovitame kirjalikult üles loetleda TB-patsiendiga nakkuslikul perioodil kokkupuutunud isikud, teavitada neid nakkusohust ja kutsuda nad tervisekontrolli (telefoni või (e-)posti teel või patsiendi ja tema lähedaste kaudu). Vajaduse korral võib võtta ühendust perearsti või Terviseametiga.

Kontaktsete krüpteeritud nimekiri tuleb edastada ka kontaktse elukohajärgse maakonna kopsukabineti arstile või öele, kes kutsuvad nad tervisekontrolli.

Kontaktsete väljaselgitamise, info edastamise ja tervisekontrolli kutsumise tagamiseks tehakse koostööd perearstikeskuste, maakondade kopsukabinettide, teiste tervishoiuasutuste ja sotsiaaltöötajatega ning Terviseameti regionaal-osakondadega. TB-sse haigestunud patsiendi isikuandmete töötlemisel tuleb lähtuda eriliigiliste andmete töötlemise nõuetest ja kontaktsetele TB-patsiendi isikuandmeid ei avaldata.

Tervisekontrolli tuleb kutsuda **kõik kopsu-TB-ga patsientide perekontaktсед.** Kui patsiendi TB diagnoos on mükobakterioloogiliselt kinnitatud (**äiges ja/või molekulaarse kiirtestiga ning külvimeetodil**), laiendatakse tervisekontrolli kutsutavate kontaktsete ringi: lisaks perekontaktsetele selgitatakse välja kõik **lähikontaktсед.**

Arst selgitab välja TB-patsiendi nakkusohtliku perioodi, mis on tavaliselt kolm kuud, ent erandjuhul, kui köha on kestnud kauem ja kopsudes on laialuluslik lagunemistega leid, võib see kesta kuni kuus kuud. Selle info alusel koostab öde nimekirja inimestest, kes on viibinud TB-patsiendiga nakkusohtlikul perioodil samas kinnises ruumis kumulatiivselt rohkem kui 40 tundi, alla 14-aastaste laste puhul rohkem kui 8 tundi. Lähikontaktsete ringi võivad kuuluda töökaaslased, sõbrad-tuttavad, naabrid, pere ja sugulased, huviringide kaaslased jne. Lähikontaktsetele, kes vajavad tervisekontrolli, ei avaldata TB-patsiendi isikuandmeid.

Kui TB-patsient **töötab õppe-, hoolekande- või lasteasutuses** või on **õppe- või lasteasutuse õpilane või hoolekandetasutuse hoolealune**, esitab tema raviasutus patsiendi töökoha, õppe- või hoolekandetasutuse esindaja(te) kontaktandmed Terviseameti regionaalosakonnale. Selle alusel teeb Terviseameti regionaalosakonna ametnik visiidid laste-, õppe-, või hoolekandetasutustesse, hindab sealset olukorda, informeerib personali, teeb riskianalüüsi, selgitab välja potentsiaalsed lähikontaktсед ja korraldab koostöös piirkonna kopsu- või perearsti

või kopsukabineti õega sealsete lähikontaktsete terviskontrolli NETS-i 4. ja 5. peatüki alusel.

TB-haiget teavitatakse riskianalüüsi vajalikkusest töökohas, õppe-, laste- või hoolekandenasutuses. Riskianalüüsi aitab korraldada asutuses selleks volitatud isik, kellele avaldatakse patsiendi isikuandmed. Ülejäänud lähikontaktsetele TB-patsiendi isikuandmeid avaldada ei tohi.

Kui samas asutuses diagnoositakse tuberkuloos rohkem kui ühel isikul, tuleb kindlasti kaasata Terviseameti töötaja. Muudel juhtudel kaasatakse Terviseamet vajaduse korral.

Kui TB-patsient viibis enne diagnoosi kinnitamist **teistes haigla osakondades või tervishoiuasutustes, teeb riskianalüüsi infektsioonikontrolli teenistus koostöös kopsuarstiga**. Töö käigus TB-haigega kokku puutunud tervishoiutöötajad läbivad tervisekontrolli üldjuhul oma tervishoiuasutuses ja vastavalt oma asutuse korrale.

Kui TB-haigel on **lähikontaktseid** (töökaaslased, perekontaktid jt) **väljaspool Eestit**, edastatakse tema andmed (nimi, ligikaudne nakkusohtlik aeg, töökoht) Terviseametile, kes teavitab välisriigi kontaktasutust varajase hoiatamise ja reageerimise süsteemi (*Early Warning Response System*, EWRS) kaudu. Välisriigi kontaktsetega tegeleb edasi vastava riigi tervishoiutöötaja.

Kui Eesti kodanik on olnud välismaal lähikontaktis nakkusohtliku TB-haigega, saadetakse selle kohta info lähteriigist EWRS-i kaudu Terviseametile. Terviseamet võtab ühendust kontaktsega ja edastab info ka maakonna kopsuarstile, et korraldada vajaduse korral kontaktse tervisekontroll ja jälgimine.

Kontaktsete väljaselgitamise kohta tehakse märges patsiendi elektroonilisse haigusloosse.

Kui TB-patsient on viibinud nakkuslikul perioodil viimase kolme kuu jooksul **üle kaheksa tunni kestnud lennureisil**, lähtutakse WHO rahvusvahelisest juhiseist (86). Kontaktsete väljaselgitamisega tegelev tervishoiutöötaja uurib välja reisi andmed ja kuupäeva ning edastab info Terviseametile. Terviseamet võtab ühendust reisifirmaga, selgitab välja nakkusohus olnud (nt lennukis samas reas, kaks rida eespool ja kaks rida taga pool reisinud) isikud ning teavitab neid nakkusohust ja tervisekontrolli vajalikkusest. Kui nakkusohus olnud isikud on välisriigi elanikud, teavitatakse välisriiki sellest EWRS-i kaudu. Kontaktsetele TB-patsiendi isikuandmeid ei avaldata.

2. Tuberkuloosi nakkusallika väljaselgitamine

TB nakkusallikas tuleb välja selgitada juhul, kui **haigestunud on alla 14-aastane laps** (olenemata rahvusest ja sünnikohast). Selleks tuleb esmalt uurida haigestunud lapse pereliikmeid.

Kui pereliikmed on terved, tuleb nakkusallika väljaselgitamiseks võimalike lähteisikute ringi laiendada (vanavanemad, lapsehoidja, naabrid, sõbrad, lähedased peretuttavad, sugulased, kooli või koolieelse lasteasutuse personal jt).